

УДК 338.248

Денис В'ячеславович ФІЛПОВ, здобувач
Київський національний університет технологій та дизайну
Київ, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ ЧИННИКІВ СТІЙКОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Стійкість функціонування банківської системи є основою макроекономічної стабільності та джерелом наповнення економіки фінансовими ресурсами в будь-яких умовах, а в під час війни це набуває вирішального значення для збереження національної економіки. В перші місяці війни існувала суттєва загроза не лише збереження банківської системи, а й національної безпеки через потенційно-можливі негативні процеси в частині втрати банками відділень, розгортання інфляції, зростання недовіри до банків тощо. Однак банківський сектор не лише швидко оговтався від початку війни, а й став важливим елементом стабілізації ситуації в країні в цілому. Саме тому, питання ключових чинників розвитку банківської системи в умовах війни мають важливе значення, оскільки, по-перше, війна триває; по-друге, існує ризик неспроможності банків забезпечувати адекватну реакцію на перспективні негативні процеси.

Рац О.М. зазначає, що затягування війни прогнозовано загострює ризики стійкості банківської системи, а саме операційні, кредитні, процентні та загалом ринкові ризики. Поступове розгортання економічної кризи може супроводжуватись зниженням попиту на банківські послуги, а отже зменшенням проявів позитивного впливу на економіку, що спостерігалось в перші місяці війни. Забчук Г., Іващук О. провели комплексний аналіз ризиків функціонування банківської системи та зазначили, що ключовою проблемою стали від'ємні значення показників рентабельності капіталу та активів [1]. Кльоба Л.Г. зазначає, що в умовах війни ключовим завданням управління стійкістю розвитку банківської системи є визначення чинників, які спричиняють загострення ризиків. Так, в перші роки війни найбільш значимими були макроекономічний, валютний, кредитний ризики. Інші ризики були мінімізовані за рахунок здійснення Національним банком України комплексу антикризових заходів та запровадження ефективної системи ризик-менеджменту. Сибірцев В.В., Кравченко В.П., Подплетний В.В. серед основних загроз функціонування банківської системи в умовах війни зазначають валютні ризики, регулятивні обмеження, стан зовнішнього середовища, довіру до банків з боку населення та бізнесу.

Банківська система України до війни функціонувала досить стійко і основні чинники, які визначали ці процеси мали стійку тенденцію до покращення. Війна не лише вплинула на банківський сектор, вона повністю змінила природу впливу основних чинників: політичних, соціальних, економічних, інших.

Політичні прогнози з боку урядів інших країн негативно вплинули на очікування бізнесу й населення та потребували часу на адаптацію та стабілізацію. Суттєве погіршення ділової активності, погіршення інвестиційного клімату – далеко не повний перелік негативних процесів, які мають суттєвий вплив на стан банківської системи. Соціальна нестабільність, яка супроводжувалась як активною міграцією, призвела до відтоку депозитів та зменшення кредитів в економіці. Разом з тим слід зазначити, що населення України, яке залишилось в країні продемонструвало високий рівень соціальної згуртованості, а як

наслідок відбулось зростання довіри до державних інститутів, що також сприяло фінансовій стабілізації.

Важливим позитивним чинником стабілізації банківського сектора в перші місяці війни стала політика Національного банку України, який забезпечив роботу фінансових установ, налагодив розрахунки за депозитами, здійснив політику помірної лібералізації курсу гривні та підтримав функціонування валютного ринку. Зазначені заходи дозволили зберегти довіру до банків з боку усіх заінтересованих сторін, а як наслідок відбулось залучення міжнародних організацій та країн-партнерів, які долучились до фінансової стабілізації економіки України.

За даними Міністерства фінансів та НБУ міжнародна фінансова допомога Україні впродовж останніх років складала: 42,9 млрд. дол США – в 2023 році, 41,9 млрд. дол США – в 2024 році, 55,1 млрд. дол США – в 2025 році, 17,3 млрд. дол США – в 2026 році та 15,0 млрд. дол США – в 2027 році [4]. Така фінансова підтримка України позитивно вплинула на стан платіжного балансу країни та загальну макроекономічну стабільність.

Для подальшого збереження стійкості банківської системи Сибірцев В.В., Кравченко В.П., Подплетний В.В. пропонують такі основні заходи, які має використовувати центральний банк для забезпечення стабільності функціонування банківської системи: введення обмежень, забезпечення ліквідності, моніторинг і нагляд, реструктуризація і санація, підтримка кредитування, співпраця з міжнародними партнерами.

Залучення кредитних та інвестиційних ресурсів значною мірою буде залежати від спроможності України забезпечити реальне покращення інвестиційного клімату, для чого на загальнодержавному рівні необхідно провести судову реформу, сприяти дерегуляції та прозорості, формувати ефективні публічно-приватні партнерства у різних сферах та галузях.

Таким чином, ключовим чинниками, які мали позитивний загалом вплив на функціонування банківської системи у перші роки війни, можна назвати політичну стабільність, стійкість державних інститутів, соціальну згуртованість, міжнародну підтримку. Стійкість банківської системи у перші роки війни стали результатом ефективної політики НБУ, попереднім інноваційним перетворенням діяльності більшості банків, застосування сучасних бізнес-моделей управління.

В майбутньому стійкість банківської системи буде залежати від здійснюваних урядом та Національним банком України заходів, які повинні бути спрямовані на прогнозованість та прозорість діяльності державних інститутів, покращення інвестиційного клімату, підвищення довіри з боку міжнародних інститутів та організацій.

Література

1. Забчук Г., Івашук О. Ризики банківської системи України в умовах воєнного стану. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2022. № 1-2. С. 50-61.
2. Сибірцев В.В., Кравченко В.П., Подплетний В.В. Дослідження особливостей функціонування банківської системи в умовах воєнного стану. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. №11 (17). С.223-230.
3. Рац О.М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-67>.
4. Україна отримає рекордну фінансову допомогу: як це вплине на валютний ринок. 2025. <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayina-otrimae-rekordnu-finansovu-dopomogu-1745583578.html>
5. Кльоба Л.Г. Управління суттєвими банківськими ризиками в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2024. № 5. <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3773>